

ARAŞTIRMA MAKALESİ

RESEARCH ARTICLE

Ebeveynlerin Çocuklarına Sınır Koyma Davranışlarına İlişkin Görüşleri

Hatice Kübra GEÇİT¹

¹Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen (PhD), MEB, Ankara, Türkiye

Öz

Amaç: Çocukların sergilediği bazı problemli davranışlar, ebeveynleri zor durumda bırakır. Özellikle kural tanımama, sınır ihlali ve saldırgan tutumlar, hem aile içi ilişkileri olumsuz etkiler hem de çocuğun sosyal çevreye uyum sağlamasını güçleştirir. Bu tür davranışlarla karşılaşan ebeveynler, zamanla kendilerini çaresiz hisseder ve çözüm yolu bulmakta zorlanır. Bu nedenle, bu çalışma ebeveynlerin çocuklarına sınır koyarken hangi faktörleri dikkate aldıklarını, bu sınırları nasıl yapılandırdıklarını ve kuralların ihlali durumunda nasıl davrandıklarını ortaya koyarak, sınır koyma pratiğine dair bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgubilim) yaklaşımıyla yürütülmüştür. Çalışmada, belirli bir durumu derinlemesine anlamaya yönelik olarak ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Ölçüt olarak, katılımcıların çocuk sahibi olma koşulu esas alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, bu ölçüte uyan toplam 12 katılımcı oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş ve katılımcıların izni doğrultusunda ses kayıtları alınmıştır. Elde edilen veriler, nitel veri analizine uygun biçimde çözümlenmiştir.

Bulgular: Araştırma bulgularına göre, ebeveynlerin kural koyarken çocuklarının yaşı, gelişimsel özellikleri ve güvenliğini dikkate aldıkları görülmüştür. Katılımcılar, koydukları kuralların uygulanabilirlik, gereklilik, açıklık, anlaşılabilirlik ve netlik gibi niteliklere sahip olmasına önem verdiklerini ifade etmişlerdir. Ebeveynler, kural koyma ve uygulama sürecinde; kararlılık ve takibi sağlama, demokratik karar verme süreçlerine çocuğu dâhil etme, rol model olma, disiplin kazandırma, çocuğun bireysel özelliklerini göz önünde bulundurma ve çocuğun psikososyal iyi oluşunu destekleme gibi tutumlar sergilediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar, eşlerinin kural uygulama sürecine katkılarını ise; tutarlılık gösterme, destek olma ya da bazı durumlarda kuralsızlık ve ilgisizlik şeklinde tanımlamışlardır. Ayrıca araştırma bulguları, çocukların kural ihlalleri karşısında ebeveynlerin çeşitli disiplin stratejilerine “mahrum bırakma, sözlü uyarı, pasif agresif tepkiler, uzlaşma, dikkat dağıtma ve mola verme” başvurduklarını ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn Tutumları, Sınır Koyma, Disiplin

Parents' Views on Setting Boundaries for Their Children

Abstract

Objective: Some problematic behaviors exhibited by children can put parents in a difficult position. In particular, behaviors such as defiance, boundary violations, and aggression not only negatively affect family relationships but also hinder the child's ability to adapt to their social environment. Parents who encounter such behaviors may gradually begin to feel helpless and struggle to find effective solutions. Therefore, this study aims to provide a perspective on the practice of setting boundaries by exploring the factors parents consider when establishing limits, how they structure these boundaries, and how they respond when rules are violated.

Method: This research was conducted using the phenomenological approach, one of the qualitative research designs. The criterion sampling method was employed to gain an in-depth understanding of a specific situation. The main criterion for participant selection was being a parent. The study group consisted of 12 participants who met this criterion. Data were collected through semi-structured interview forms. The interviews were conducted face-to-face, and audio recordings were made with the participants' consent. The collected data were analyzed using qualitative data analysis techniques.

Results: According to the research findings, parents consider their children's age, developmental characteristics, and safety when setting

Received: 20.11.2024; **Revised:** 07.06.2025; **Accepted:** 11.06.2025; **Publication:** 30.06.2025

Citation: Geçit, H. K. (2025). Ebeveynlerin çocuklarına sınır koyma davranışlarına ilişkin görüşleri. *Current Research and Reviews in Psychology and Psychiatry*, 5(1), 23-33.

Corresponding Author: Hatice Kübra GEÇİT, MEB, Ankara, h_kubrakucuk@hotmail.com

Current Research and Reviews in Psychology and Psychiatry, adopts an open-access policy aiming to provide its content freely to the widest audience. All articles published by the journal are freely accessible and usable under the following licensing conditions: [Creative Commons Attribution-NonCommercial License \(CC BY-NC 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

rules. Participants emphasized the importance of establishing rules that are applicable, necessary, clear, comprehensible, and specific. In the process of setting and enforcing rules, parents reported displaying attitudes such as maintaining consistency and follow-through, involving children in democratic decision-making, serving as role models, instilling discipline, taking into account individual characteristics, and supporting the child's psychosocial well-being. Participants also described their spouses' involvement in rule enforcement as demonstrating consistency, providing support, or, in some cases, showing indifference or a lack of rules. Furthermore, the findings revealed that in response to rule violations, parents employed various disciplinary strategies such as deprivation, verbal warnings, passive-aggressive reactions, negotiation, distraction, and time-outs.

Keywords: Parental Attitudes, Boundary Setting, Discipline

Giriş

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecinde benimsedikleri eğitim anlayışı ve uyguladıkları tutumlar, çocukların gelişimi üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Ancak, ebeveynler çoğu zaman iyi niyetle hareket etmelerine rağmen, çocukları için olumsuz sonuçlar doğurabilecek kararlar alabilmektedirler (Kaya ve ark., 2012). Bu durum, özellikle çocuklarda ortaya çıkan davranış problemlerini daha da karmaşık hale getirebilmektedir. Çocukluk döneminde gözlemlenen bu tür davranışsal sorunlar, bireyin ilerleyen yaşlardaki psikolojik yapısıyla da doğrudan ilişkilidir ve uyumsuz davranışların habercisi olabilmektedir (Galboda-Liyanage ve ark., 2003).

Son yıllarda yapılan araştırmalar, ebeveynlik stillerinin çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimleri üzerindeki etkilerini daha ayrıntılı bir şekilde incelemektedir. Özellikle otoriter ebeveynlik tarzının, çocukların beyin gelişimi üzerinde belirgin etkileri olduğu saptanmıştır. Michigan Üniversitesi tarafından yürütülen bir çalışmada, erken çocukluk döneminde sert ebeveynlik uygulamalarına maruz kalan çocukların beyinlerinde, duygusal işleme ve düzenlemeden sorumlu kortikolimbik bölgelerde farklılıklar gözlemlenmiştir (Michael ve ark., 2024). Bu bulgular, ebeveynlik tarzlarının çocukların nörolojik gelişimi üzerindeki uzun vadeli etkilerini ortaya koymaktadır.

Ebeveynlik stilleri, çocukların davranışsal sorunlarıyla da yakından ilişkilidir. Özellikle otoriter ebeveynlik tarzı, çocuklarda saldırgan davranışların artmasına neden olabilmektedir. Çin'de yapılan bir araştırmada, otoriter ebeveynlik tarzının çocukların empati düzeylerini olumsuz etkilediği ve bu durumun saldırgan davranışların artmasına yol açtığı bulunmuştur (Lin ve ark., 2023). Bu bulgular, ebeveynlik tarzlarının çocukların sosyal becerileri ve duygusal gelişimleri üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır.

Çocukların sosyal uyumunu sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmelerinde kalıtsal özellikler ve çevrenin etkisi önemlidir (Eratay, 2011). Oyun oynayan çocuklarda yaptığı gözlemlerle kuramını geliştiren Piaget otorite, kural ve ahlak kavramlarını dönemselsel olarak incelemektedir. Erken çocukluk döneminde çocuklar oyunun kurallarının değiştirilemez olduğunu düşünmekte ve ebeveynlerin kurallarına koşulsuz itaat etmektedirler (Atak, 2017). Çocuklar bilişsel olarak işlem öncesi dönemden çıkıp somut işlemler döneminin sonlarına eriştiklerinde otonom/özerk

bir ahlaki sorgulama söz konusu olabilmektedir. Bu aşamaya gelen çocuk bazı kuralların esneyebileceğini fark etmektedir. Ayrıca otorite figürlerinin karar veren yegâne güç olmadığını kavramaya başlamaktadır (Piaget, 2013).

Piaget'in bu görüşüne karşılık okul öncesi dönemdeki çocuklarla ilgilenen öğretmen/ebeveyn vb. yetişkin kişilerin görüşleri farklılık arz etmektedir. Bu bireyler çocukların otorite figürlerine ve kurallara sorgulamadan koşulsuz itaat etmediklerini belirtmişlerdir. Çocukların otorite ve kurallara yönelik değerlendirmeleri çok daha komplekstir ve bağlama göre değişkenlik arz etmektedir (Smetana, 1981; Song ve ark., 1987; Turiel, 1983). Çocuklar erken çocukluk dönemlerinden itibaren otoritenin meşruiyetini sorgulama davranışında bulunmaktadır (Laupa ve Turiel, 1986; Laupa ve Turiel, 1993). Zhao ve Kushnir (2018) tarafından yapılan bir çalışma, çocukların bireysel otorite figürlerinin yanı sıra kolektif karar alma süreçlerini de değerlendirdiklerini ve bu süreçlerde otoritenin meşruiyetini sorguladıklarını göstermiştir.

Ebeveynler çocuk yetiştirirken farklı tutumlar benimsemektedirler. Ebeveynlerin benimsedikleri tutumlar ve farklı davranışlar; çocuklarda ve ergenlerde farklı davranışsal sonuçlara yol açmaktadır. Bu durum gelişim psikolojisi alanındaki araştırmaların birçoğunda önemli bir yer edinmiştir (Akyl, 2000; Chang ve ark., 2003; Dornbusch ve ark., 2016; Steinberg ve ark., 1992; Şanlı ve Öztürk, 2015; Yağmurlu ve ark., 2005). Son yıllarda yapılan araştırmalar da bu bulguları desteklemekte ve ebeveyn tutumlarının çocukların gelişimi üzerindeki etkilerini daha ayrıntılı bir şekilde incelemektedir. Örneğin, Chen ve arkadaşları (2024), ebeveyn tutumlarının çocukların öğrenme ilgileri üzerindeki doğrudan etkilerini ve bu etkinin ebeveyn uygulamaları aracılığıyla nasıl şekillendiğini ortaya koymuştur. Bu çalışma, ebeveynlerin kendi öğrenme tutumlarının, çocuklarının öğrenmeye olan ilgisiyle ilişkili olduğunu ve bu ilişkinin evde gerçekleştirilen öğrenme etkinlikleri ile ebeveyn katılımı gibi faktörler aracılığıyla şekillendiğini ortaya koymuştur.

Benzer şekilde, Kong ve Yasmin (2022) tarafından yapılan bir araştırma, ebeveynlik tarzlarının erken çocukluk dönemindeki öğrenme sonuçları üzerindeki etkisini ve ebeveyn öz-yeterliliğinin bu etkiye nasıl aracılık ettiğini incelemiştir. Bu çalışma, otoritatif ebeveynlik tarzının çocukların öğrenme çıktılarıyla pozitif ilişkili olduğunu ve ebeveyn öz yeterliliğinin bu ilişkiyi güçlendirdiğini ortaya koymuştur.

Ebeveynler çocuklarına karşı farklı tutumlar içerisinde bulunmaktadır. Ebeveynler yumuşak, katı ve demokratik tutumları benimseyebilmektedirler. Ebeveynin aşırı koruyucu, cezalandırıcı, mükemmeliyetçi, baskıcı/otoriter/hükmeden, demokratik, kayıtsız/ihmal eden veya reddedici tutumları çocuk üzerinde oldukça etkili olabilmektedir (Ari, 2005; Dirik ve ark., 2015).

Otoriter ebeveynler katı kurallar ve cezalarla çocuklarını baskılamaktadır ve bunun sonucunda çocuk korku ve kaygı yaşamaktadır. Otoriteden aşırı korkan otorite ortadan kalktığına da saldırgan tavırlar sergileyen bireyler ortaya çıkmaktadır (Yıldız, 2004). Çocuğa uygun olmayan ve çocuğun anlamlandıramadığı yasaklar koyan otoriter ebeveynler; çocuğa fiziksel ceza verebilmekte, aşırı eleştirmekte, küçümsemekte ve sözlü olarak da şiddete başvurabilmektedir (Aslan, 1992). Hükmedici ve baskılayıcı tutum sergileyen ebeveynler çocuklarına anlamsız yasaklar koymakta, çocuğun karakterini hedef alan eleştirel yaklaşımlarda bulunmakta, fiziksel ve sözel cezalar uygulayabilmektedir (Yıldız, 2004). Aşırı otoriter ve cezalandırıcı ebeveyn tutumları negatif sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir (Aslan, 1992).

Serbest ebeveynler, çocuğun doğru yanlış hiçbir eylemine karışmamakta, yanlışlarına göz yummaktadır (Aydın, 2002). Tek çocuklu aileler serbest tutumu daha fazla benimsemektedirler (Kaya ve ark. 2012). Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunu benimseyen ebeveynler, çocuğu gereğinden fazla kontrol altına almaya çalışmakta çocuğun problemlerini kendileri çözme eğilimde olmaktadır (Alisinanoğlu, 2003).

Aşırı izin verici tutumu benimseyen aileler çocuğa sınır koymakta zorluk yaşamaktadırlar ve çocuk için herhangi bir denetim mekanizması bulunmamaktadır (Sak ve ark., 2015). Dengesiz ve kararsız ebeveyn tutumunda ebeveynlerin verdikleri karar tutarsızdır ve alınan kararlar farklı zaman dilimlerinde farklı şekillerde karşılık bulmaktadır. Aile bazen aşırı serbest ve hoşgörölüyken bazen baskıcı ve cezalandırıcı bir tutumu benimsemektedir (Aydın, 2002).

İlgisiz ve kayıtsız ebeveynler çocuklarını ihmal etmekte ve çocukların ihtiyaçlarına kayıtsız kalmaktadırlar (Kaya ve ark., 2012). Aşırı kuralcı ve otoriter tutumlar çocukta negatif sonuçlara sebebiyet verebilmektedir ancak bununla birlikte aşırı ilgisiz, aşırı izin verici ve kayıtsız tutumlar da çocuklarda negatif sonuçlara sebebiyet verebilmektedir (Aslan, 1992). Mükemmeliyetçi ebeveynler ise; kendilerinin sahip olmadıkları becerilere çocuklarının sahip olması için baskı yapmaktadırlar (Yamanoğlu, 2009; Yılmaz ve Büyükcebeci, 2019).

Aşırı tavizkar ebeveynler çocuklarına sevgi ile yaklaşmakta ancak kural koymamaktadır. Çocuk kontrol edilmemekte, çocuğa sınırsız haklar verilmekte, çocuğun yapmış olduğu büyük ve kasıtlı zararları bile görmezden gelinmektedir.

Bununla birlikte aşırı kuralsız, ilgisiz, tavizkar tutumlar da negatif sonuçlara yol açabilmektedir (Çağdaş, 2003).

Demokratik ebeveyn tutumunda; çocuklar birey olarak kabul edilmekte aile içindeki kararlarda çocuğa söz hakkı verilmekte, çocuğun duygu ve düşünceleri önemsenmektedir (Pekşen-Akça, 2012). Ayrıca demokratik tutumu benimseyen ebeveynler çocuğa kararlı ve tutarlı davranmaktadırlar. Çocuğa konulan kurallar belirlidir ve yoruma açık değildir. Çocuk kurala uyduğunda alacağı ödülü ve kurala uymadığında ödeyeceği bedeli net bir şekilde bilmektedir (Tuzcuoğlu ve Kar, 2003). Erken çocukluk döneminde ebeveynler çocuğun her konudaki özerklik çabasını desteklediklerinde; çocuk kendi kararlarını alabilmekte, seçim yapabilmekte, kendi kendini motive edebilmekte ve değer yargılarını oluşturabilmektedir. Erken çocukluk döneminde desteklenen çocuk davranışsal, sosyal-duygusal ve bilişsel özerklik açısından sağlıklı birey örüntüsü sergilemektedir (Ölçer ve Yılmaz, 2019).

Sınırları olmayan bir aile ortamında büyüyen çocukta haklılık şeması gelişebilmektedir. İstekleri olmadığında zorbalık ve saldırganlığa başvurabilmekte, kendilerini güvensiz hissedebilmekte, sınırlarını bilmedikleri için sosyal ortamlarda başarısız olabilmekte ve başkalarıyla iş birliği yapmakta zorluk çekebilmektedirler (Yavuzer, 2017). Bu durum çocuktaki dürtüsellüğün artmasına neden olabilir.

Dürtüsellik sonucunu düşünmeden anlık olarak harekete/eyleme geçme şeklinde tanımlanabilmektedir. Dürtüsellik istenmeyen sonuçlara ve uygunsuz durumlara sebebiyet veren riskli davranışlardır (Patton ve ark., 1995). Dürtüsellikte iç ve dış uyaranlara karşı kendisi ve sosyal çevresi için oluşabilecek negatif sonuçlar düşünülmeden seri ve plansız davranışlar söz konusudur (L'Abate, 1993; Moeller ve ark., 2001). Dürtüsellik, saldırganlık ve öfke davranışlarını kapsamakla birlikte plan yapamama ve engellenmeye yönelik toleransın düşüklüğünü de içerisinde barındırmaktadır (Eysenck ve Eysenck, 1977).

Ebeveynlik biçimlerinin çocukların hem kısa vadeli davranışsal hem de uzun vadeli psikolojik ve nörogelişimsel yapıları üzerindeki belirleyici etkisi, bu alandaki araştırmaların çok disiplinli bir bakış açısıyla sürdürülmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, çocukların sağlıklı bireyler olarak gelişim gösterebilmeleri için ebeveynlerin tutumlarının bilinçli, tutarlı ve çocuğun bireysel ihtiyaçlarını gözetten bir yapı sergilemesi kritik bir önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın önemi, ebeveynlerin çocuklarına sınır koyma süreçlerinde nelere dikkat ettiklerini, hangi değerler ve yaklaşımlar doğrultusunda kurallar belirlediklerini ve kurallar ihlal edildiğinde verdikleri tepkileri anlamaya dayanır. Bu bağlamda, sınır koyma sadece bir disiplin aracı

değil; ebeveyn-çocuk ilişkisini yapılandıran temel bir etkileşim alanı olarak ele alınmaktadır. Çalışma, sağlıklı sınırların çocukların duygusal, sosyal ve davranışsal gelişimindeki belirleyici rolünü ortaya koymayı hedeflemektedir.

Bu çalışma, ebeveynlerin sınır koyma yaklaşımlarını inceleyerek alandaki boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Özellikle kuralların belirlenme sürecinde anne ve babanın farklı tutumlarının ve sınır ihlallerine verdikleri tepkilerin anlaşılması, aile içi tutarlılığın çocuk üzerindeki etkilerine dair daha kapsamlı bir bakış açısı kazandıracaktır. Bu sayede hem teorik bilgi üretilecek hem de ebeveyn rehberliği ve eğitim programları için uygulanabilir veriler sağlanacaktır.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışmada fenomenoloji (olgu bilim) yaklaşımı benimsenmiştir. Bireylerin belirli bir kavram/ duruma yönelik bakış açıları, algıları, duygu ve düşüncelerini belirtmelerine imkân tanıyan ve bu olgulara yönelik tecrübelerini tanımlamaları için kullanılan yaklaşım fenomenolojidir (Rose ve ark., 1995). Bu çalışmada incelenen olgu, ebeveynlerin çocuklarına sınır koyma davranışları üzerine düşünceleridir.

Katılımcılar

Bu çalışmada ölçüt (kriter) örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemi, önceden belirlenmiş birtakım kriteri sağlayan tüm durumlar üzerinde çalışılabilme imkânı sunmaktadır (Baltacı, 2018). Çalışmanın kriterleri araştırmacı tarafından oluşturulabileceği gibi var olan kriter listesinden de yararlanılabilmektedir (Marshall ve Rossman, 2014). Bu çalışmada ölçüt olarak çocuğu/çocukları olan 12 birey çalışmaya dâhil edilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri **Tablo 1**'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kodlama	Cinsiyet	Yaş	Çocuk Sayısı ve Yaşları	Eğitim Durumu
K1	Kadın	39	2 (9 yaş, 6 yaş)	Üniversite
K2	Kadın	40	1 (8 yaş)	Üniversite
K3	Erkek	42	1 (4 yaş)	Üniversite
K4	Erkek	40	1 (5 yaş)	Üniversite
K5	Erkek	39	1 (4 yaş)	Üniversite
K6	Kadın	44	2 (12 yaş, 3 yaş)	Üniversite
K7	Kadın	42	2 (14 yaş, 10 yaş)	Üniversite
K8	Kadın	38	2 (11 yaş, 3 yaş)	Üniversite
K9	Kadın	38	1 (9 yaş)	Üniversite
K10	Kadın	37	2 (10 yaş, 3 yaş)	Üniversite

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri – Devamı

Kodlama	Cinsiyet	Yaş	Çocuk Sayısı ve Yaşları	Eğitim Durumu
K11	Kadın	42	2 (10 yaş, 8 yaş)	Üniversite
K12	Kadın	34	1 (8 yaş)	Üniversite

Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmada veri toplama, gözlemler, açık-kapalı uçlu görüşmeler, dokümanlar (özel-resmî belgeler) ve görsel-işitsel materyaller (video kaydı, elektronik posta, fotoğraf vb.) gibi kaynaklar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Fenomenolojik araştırma yönteminde veri elde etme süreci çoklu derinlemesine görüşmelerle gerçekleştirilmektedir (Creswell, 2020). Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Bu çalışma kapsamında ebeveynlerin çocuklarına sınır koyma davranışları incelenmiş ve aşağıdaki araştırma sorularına yanıtlar aranmıştır.

1. Çocuğunuzu/çocuklarınıza kural koyarken nelere dikkat ediyorsunuz?
2. Çocuğunuzu/çocuklarınıza dair beklenti ve kuralları oluştururken;
 - a. Anne/baba olarak siz neye dikkat ediyorsunuz?
 - b. Anne/baba olarak eşiniz neye dikkat ediyor?
3. Çocuğunuz/çocuklarınız koyduğunuz kurallara/sınırlara uymadığı zaman hangi tepkileri veriyorsunuz?

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun geliştirilmesi: Geçerliliği ve güvenirliği

Veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme sorularının oluşturulmasında, çocuklarda sınır koyma konusuna ilişkin literatürün bir bölümü incelenmiştir. Fenomenolojik araştırmalarda gizliliğin korunması büyük önem taşımaktadır (Creswell, 2020). Bu doğrultuda, çalışmada görüşmelere katılan bireylerin kimlik bilgileri gizli tutulmuş ve katılımcılar “K1, K2, K3...” şeklinde kodlanarak anonimlik sağlanmıştır. Görüşme formunun geçerlik ve güvenirliğini artırmak amacıyla, form rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında doktora derecesine sahip ve nitel araştırmalar konusunda çalışmaları olan iki akademisyene iletilmiş ve uzman görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanların önerileri doğrultusunda gerekli görülen sorular üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, formun işlevselliğini değerlendirmek amacıyla iki ebeveyn ile pilot çalışma gerçekleştirilmiş; pilot uygulamadan elde edilen geri bildirimler doğrultusunda görüşme formunda son revizyonlar yapılmıştır.

İşlem

Bu araştırmaya, etik kurul onayı alınarak başlanmıştır. Etik kurul onayı, Necmettin Erbakan Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 17.05.2024 tarihinde, 2024/440 sayılı karar ile

verilmiştir. Görüşmeler öncesinde katılımcılardan bilgilendirilmiş onam formu ile gönüllü katılım belgesi alınmış; ayrıca, görüşmelerin ses kaydının alınması konusunda katılımcılardan izin talep edilmiştir. Görüşmelerin her biri ortalama 18 dakika sürmüştür. Daha fazla veri elde edebilmek amacıyla, katılımcılara “Biraz detaylandırabilir misiniz?” ve “Biraz daha açıklayabilir misiniz?” gibi yönlendirici sorular da sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, içerik analizi tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analizinin temel amacı; benzer verileri belirli tema ve kavramlar etrafında gruplandırarak bulguları anlamlı ve yorumlanabilir bir biçime dönüştürmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çerçevede, ses kayıtları yazılı metne dönüştürülmüş ve veriler birden fazla kez dikkatlice okunmuştur. Verilerin bütünlüğü korunarak temalar ve kategoriler oluşturulmuş, analiz süreci bu doğrultuda yapılandırılmıştır.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla, veri kodlama sürecinde kodlayıcılar arası uyum belirlenmiştir. Yapılan bağımsız kodlamalar sonucunda, belirlenen kodlar ve temalar üzerinde %86'lık bir uyum oranı elde edilmiştir. Nitel araştırmalar için genel kabul gören [Miles ve Huberman (1994) gibi metodolojik kaynaklara atıfla] %80 ve üzeri uyum eşiği dikkate alındığında, bu oranın veri kodlamasının yüksek düzeyde güvenilir ve tutarlı olduğunu gösterdiği sonucuna varılmıştır. Uyuşmazlık yaşanan kodlama noktaları, iki kodlayıcının karşılıklı görüşmeleri ve tartışmaları sonucunda fikir birliğine varılarak giderilmiştir.

Bulgular

Ebeveynlere çocuklarına sınır koyma davranışları hakkındaki düşüncelerini öğrenmek için üç adet soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda temalar ve kategoriler belirlenmiştir. Kodlanma sayısı ilgili tablolarda gösterilmiş ve örnek ifadeler verilmiştir.

Kurallara Yönelik Tema ve Kategoriler

Katılımcılara, “Çocuğunuza/çocuklarınıza kural koyarken nelere dikkat ediyorsunuz?” sorusu yöneltilmiş ve verilen yanıtlar doğrultusunda üç tema ile beş kategori belirlenmiştir. “Çocuğun özelliklerine uygunluk” teması altında *gelişimsel uygunluk*, *tutarlılık* ve *uygulanabilirlik* kategorilerine ulaşılmıştır. “Kuralın niteliği” teması kapsamında ise *ihtiyaca yönelik kural belirleme* ile *açıklık* ve *netlik* kategorileri oluşturulmuştur. Son olarak, “koruma ve güvenlik” teması altında yalnızca *fiziksel güvenlik* kategorisi yer almaktadır.

Kuralları belirlemede çocuğun özelliklerine uygunluk temasının “*gelişimsel uygunluk*” kategorisinde verilen bazı örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“...Yani, kuralı koyduktan sonra ‘hayır’ deyip sonra tekrar ‘evet’e çevirmemek adına koyduğum kuralın

çocuğumun gelişim dönemine uygun olup olmadığına dikkat ediyorum.” K2

Tablo 2. Kurallara Yönelik Tema ve Kategoriler

Tema	Kategoriler	Kodlanma
Çocuğun Özelliklerine Uygunluk	Gelişimsel Uygunluk	5
Kuralın Niteliği	Tutarlılık ve Uygulanabilirlik	3
	İhtiyaca Yönelik Kural Belirleme	4
Koruma ve Güvenlik	Açıklık ve Netlik	4
	Fiziksel Güvenlik	2

“Gelişim özelliklerine tabi ki yaşına uygun olmasına bakıyorum. Kişisel özelliklerine de dikkat etmeye çalışıyorum, bunlar yani.” K5

“...14 yaşındaki kızım 10 yaşındaki kızıma aynı kuralı koyamıyorum. Hani 10 yaşındakini biraz daha gevşetebiliyorum. Çünkü bazı şeyleri idrak etmekte zorlanıyor ama 14 yaşındakinin artık mantığı da yettiği için ona zararı vesaire şunununu bununu anlattığım zaman daha rahat oluyor.” K7

“Mutlaka gelişimsel özelliklerine göre kurallar koymaya çalışıyorum. Psikolojisini derinden etkilememeye çalışıyorum.” K9

“...Yani onun biraz daha huyuna, gelişim dönemine, karakterine ve yaşına uygun olmasına dikkat ediyorum. Yani koyduğum kural her ikisinde de geçerli olmayabiliyor, yaşına göre değişiyor.” K11

“Kural koyarken kuralların onu çok zorlamayacağı, yapabileceği, yaş seviyesine uygun kurallar koymaya çalışıyorum.” K12

Kuralları belirlemede çocuğun özelliklerine uygunluk temasının “*tutarlılık ve uygulanabilirlik*” kategorisinde verilen bazı örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“...Uygulanabilir olmasına dikkat ediyorum.” K1

“Koyduğum kuralı gerçekten uygulayabilecek miyim ona dikkat ediyorum.” K2

“Onun yapabileceği, uygulayabileceği kuralları koymaya çalışıyorum. Uymayacağı bir kuralı asla koymuyorum. Çünkü bu sefer benim otoritemi sarsacak ve çocuk şeye alışacak. Hani ya bunu yaptım zaten bir şey olmadı, ben bunu devam ettireyim olayına girecek. Mesela en basitinden tablet izlemeyi tamamen yasaklamıyorum, diyorum ki hani sorumluluğunu yerine getir akabinde tabletine telefonuna bakabilirsin diyorum. Çünkü tamamen yasaklarsam ben yokken, bir yerlerdeyken, yemekle uğraşırken mutlaka ona gizli gizli de olsa bakacak.” K7

Kuralları belirlemede kuralın niteliği temasının “*ihtiyaca yönelik kural belirleme*” kategorisinde verilen bazı örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“...Çocuğun yapmaması gerekenler değil de yapması gerekenleri kural olarak koymaya tercih ediyorum.” K3

“...Koyduğum kural gerçekten gerekli bir kural mı değil mi ona dikkat ediyorum. Bunlara dikkat ediyoruz genel olarak.” K2

Kuralları belirlemede kuralın niteliği temasının “*açıklık ve netlik*” kategorisinde verilen bazı örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“Kuralların açık ve anlaşılır olmasına dikkat ediyorum. Kuralların belli bir amaca dönük olmasına dikkat ediyorum. Bir de bir sınırının olmasına dikkat ediyorum yani. Hani kuralı uzun uzadıya söyleyip kafa karıştırmaktansa daha net ifade tercih ederim.” K4

“Açık, net ve anlaşılır şekilde olmasına dikkat ediyorum. Açık ve onların anlayacağı şekilde koyuyorum kuralları.” K10

Kuralları belirlemede koruma ve güvenlik temasının “*fiziksel güvenlik*” kategorisinde verilen bazı örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“Çok hareketli bir çocuk ve hareketten dolayı ortaya çıkabilecek tehlikelerden uzak tutmak için kurallar koyuyorum.” K5

“Öncelikle güvenlik. Güvenlik, sağlık gibi konular benim için çok önemli ama bunları yaparken de mutluluklarına zarar vermeyecek konulara çok dikkat ediyorum.” K8

Ebeveynlerin Kurala Yönelik Tutumlarına İlişkin Tema ve Kategoriler

Katılımcılara, “Çocuğunuza/çocuklarınıza dair beklenti ve kuralları oluştururken; a) Anne/baba olarak siz neye dikkat ediyorsunuz? b) Anne/baba olarak eşiniz neye dikkat ediyor?” soruları yöneltilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda “Kurallara yaklaşımda ebeveyn tutumları” teması altında toplam sekiz kategori oluşturulmuştur. Katılımcıların kendi ebeveyn tutumları kapsamında; *uygulamada kararlılık/takip, ortak karar alma ve tutarlılık, rol model olma, ev içi düzen ve sorumluluk bilinci, bireysel farklılıklara duyarlılık ve duygusal iyi oluş ve esenliği gözetme* kategorileri belirlenmiştir. Katılımcıların eşlerine ilişkin değerlendirmeleri doğrultusunda ise aynı tema kapsamında; *kuralın uygulanmasında destek olma/tutarlılık ve pasif ebeveynlik tutumu* olmak üzere iki kategori tanımlanmıştır.

Katılımcılar için kurallara yaklaşımda ebeveyn tutumları temasının “*uygulamada kararlılık/takip*” kategorisinde verilen bazı örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“Uygulanmasında kararlı davranıyorum, yani uygulamadığında uyarılarda bulunuyorum. Nedenlerini araştırıp onları çözmeye yönelik davranışlar sergiliyoruz.” K1

Tablo 3. Ebeveynlerin Kurallara Yönelik Tutumlarına İlişkin Tema ve Kategoriler

Tema	Grup	Kategoriler	Kodlanma
Kurallara Yaklaşımda Ebeveyn Tutumları	Katılımcı	Uygulamada Kararlılık/Takip Ortak Karar Alma ve Tutarlılık Rol Model Olma Ev İçi Düzen ve Sorumluluk Bilinci Bireysel Farklılıklara Duyarlılık Duygusal İyi Oluş ve Esenliği Gözetme	4 3 1 1 2 3 8
	Eşi	Kuralın Uygulanmasında Destek Olma/ Tutarlılık Pasif Ebeveynlik Tutumu	4

“Bunun bir defa takibini yapıyorum. Koyduğum kurallara ne kadar uyuluyor ne kadar uyulmuyor, uyulmadığı kısım da tekrardan farklı yöntemler varsa onları deniyorum.” K3

“Koyduğum kuralın uygulanıp uygulanmamasına dikkat ediyorum. Onu yaparken kendine katkısı oluyor mu olmuyor mu, ona bakıyorum.” K11

Katılımcılar için kurallara yaklaşımda ebeveyn tutumları temasının “*ortak karar alma ve tutarlılık*” kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“Öncelikle biz konuşuyoruz. Bir kural koyacaksak veya bir sınır belirleyeceksek eşimle konuşuyoruz. Beraber karar alalım diyoruz. Ben kural koydum o esnetmeyecek ve o kural koydu ben esnetmeyeceğim. Aynı kural üzerinde esnetmeden devam etmeye çalışıyoruz. Genellikle böyle oluyor koyduğumuz kurallar.” K3

“Baba olmaktan ziyade biz aslında aile olarak çok dikkat etmeye çalışıyoruz. Şimdi ben çocuklarda şunu görüyorum, eğer anne kural koyduğunda baba o kuralın yanında durmazsa çocuk babayı kullanıyor. Baba kural koyduğunda anne uymazsa bu sefer farklı bir çıkış yolu bulmaya çalışıyor. O yüzden biz ikimiz, anneyle baba, tutarlı olarak hareket etmeye çalışıyoruz. Belki de en çok dikkat ettiğimiz şey bu. Yani orada bir şeyin hatalı olduğunu fark etsek bile ne eşim ne ben diğerine müdahale etmeyiz. Daha sonra onu bilahare konuşuruz.” K4

Katılımcılar için kurallara yaklaşımda ebeveyn tutumları temasının “*rol model olma*” kategorisinde verilen örnek cevap aşağıda verilmiştir.

“İlk önce ben hep şuna dikkat ediyorum. Hem sınıfta hem kendi çocuğuma yaparken örnek olmaya

çalışıyorum. Koyduğum kuralı kendime de uyarlayıp aynı kurala benim de uyduğumu göstermeye çalışıyorum. En etkili kuralları uygulama yönteminin de bu olduğunu düşünüyorum.” K5

Katılımcılar için kurallara yaklaşımda ebeveyn tutumları temasının “*ev içi düzen ve sorumluluk bilinci*” kategorisinde verilen bazı örnek cevap aşağıda verilmiştir.

“Hem gelişimlerine dikkat ediyorum, açıkçası büyüdüğü farkındayım ve buna göre davranmaya çalışıyorum. Hem de ev içerisinde kendi disiplinimin oluşmasına dikkat ediyorum.” K6

Katılımcılar için kurallara yaklaşımda ebeveyn tutumları temasının “*bireysel farklılıklara duyarlılık*” kategorisinde verilen bazı örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“Onların kişiliklerine, özellikle bakıyorum. Hani yapabilir mi, yapamaz mı ya da yapsa ne kadar yapar ne kadar uygular uygulayamaz, kişiliklerine özellikle çok fazla dikkat ediyorum. Onların yapılarına, zihinsel gelişimine, huyuna suyuna, her şeyine dikkat ederek yapıyorum.” K7

Katılımcılar için kurallara yaklaşımda ebeveyn tutumları temasının kurala yönelik tutum temasının “*duygusal iyi oluş ve esenliği gözetme*” kategorisinde verilen bazı örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“Şöyle, kuralları ben belirliyorum. Yani benim için önemli olan onun mutlu olması. Geleceğini etkilemeyecek şekilde duygularını da önemsiyorum. Açıkçası mutlu olabilecek kurallar koyuyorum ama iyi yönde. Onu iyi yönde yetiştirebileceğim noktaları da asla es geçmiyorum.” K9

“Onun da mutlu olması. Hani özgürlük için şey derler ya, başkalarının rahatsız etme boyutuna gelmemesi lazım. Kuralları koyarken de ben, onun iyi oluşuna önem veriyorum.” K10

Katılımcıların eşleri için kurallara yaklaşımda ebeveyn tutumları temasının “*kuralın uygulanmasında destek olma/tutarlılık*” kategorisinde verilen bazı örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“Eşimle birlikte tutarlı davranıp davranışın oturmasını bekliyoruz” K1

“Baba olarak eşim daha çok benim koyduğum ve kızım ile oluşturduğumuz kurallarda bize destek olmaya dikkat ediyor. Yani tutarlılığı ön plana çıkarıyor. Evet, daha çok destekleyici oluyor. Kural koyucu ya da kural konusunda kuralları belirlerken işbirlikçi değil, ihtiyaç duyduğumuzda destekleyici olarak görev yapıyor.” K2

“O bana destek oluyor. Yani benim önüme geçmez. Asla o kuralları aman bu sefer de boş verelim demez.” K9

“Neye dikkat ediyor! Kuralın yapılıp yapılmamasına yani ortaya koyduğumuz kuralın yönergenin uygulanıp uygulanmamasına.” K11

Katılımcıların eşleri için kurallara yaklaşımda ebeveyn tutumları temasının “*kuralsızlık/ilgisizlik*” kategorisinde verilen bazı örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“Etmiyor önceden de etmiyordu. Evde kural koyan taraf benim.” K8

“Yani eşim genelde hiçbir şeye dikkat etmiyor. Her şeyi bana bırakıyor. Çok da yardımcı olmuyor. Bu konuda o rahattır, rahat bir insan kendisi de.” K10

Kurallara Uyulmadığında Verilen Tepkilere Yönelik Tema ve Kategoriler

Katılımcılara, “Çocuğunuz/çocuklarınız koyduğunuz kurallara ya da sınırlara uymadığında hangi tepkileri veriyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen yanıtlar doğrultusunda iki ana tema ve beş kategori belirlenmiştir. “Yaptırıma dayalı tepkiler” teması kapsamında; *mahrum bırakma, sözlü uyarı ve pasif agresif tutum* kategorileri oluşturulmuştur. “Çözüm odaklı tepkiler” teması çerçevesinde ise; *uzlaşma ve dikkat dağıtma/ara verme* kategorileri tanımlanmıştır.

Tablo 4. Kural İhlalinde Verilen Tepkilere İlişkin Tema ve Kategoriler

Temalar	Kategoriler	Kodlanma
Yaptırıma Dayalı Tepkiler	Mahrum Bırakma	6
	Sözlü Uyarı	1
	Pasif Agresif Tutum	1
Çözüm Odaklı Tepkiler	Uzlaşma	6
	Dikkat Dağıtma/Ara Verme	2

Kural ihlaline yönelik yaptırıma dayalı tepkiler temasının “*mahrum bırakma*” kategorisinde verilen bazı örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“Sevdiği bir şeyden mahrum bırakıyoruz. Mesela bilgisayar, telefon.” K1

“...Mahrum bırakmayı zaman zaman yapıyorum. İşte bu kurallara uymamayı çok arttırdığı zaman sevdiği şeyleri tabi ki elinden kısmen de olsa çekiyorum.” K5

“Ceza alacağını biliyor. Yani o mutlaka istediği bir şeyi elinden alıp mahrum bırakıyoruz. Şöyle söyleyeyim, o gün mesela bir saat telefon hakkı varsa o bir saat telefon hakkını kısaltıyoruz. Tabi ki zorlamasına bağlı olarak ya da tamamen elinden alıyoruz.” K9

Kural ihlaline yönelik yaptırıma dayalı tepkiler temasının “*sözlü uyarı*” kategorisinde verilen örnek cevap aşağıda verilmiştir.

“...ya da kızıyoruz. Uyarı cezaları veriyoruz.” K1

Kural ihlaline yönelik yaptırıma dayalı tepkiler temasının “*pasif agresif tutum*” kategorisinde verilen örnek cevap aşağıda verilmiştir.

“Küsüyorum yani. Üzüldüğümü belli ediyorum. Üzüldüğümü belli ettiğim zaman hiç kıyamıyorlar. Konuşmaya çabalarlar. Aşırı derecede üzüyorlar. Hani benim tek yaptırımım budur.” K7

Kural ihlaline yönelik çözüm odaklı tepkiler temasının “*uzlaşma*” kategorisinde verilen bazı örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“Hangi tepkiyi veriyorum? Kuralı hatırlatıyorum ona tekrar. Bu kuralı onun için neden beraber koyduğumuzu hatırlatıyorum. Kurala uyma noktasında zorlandığı bir konu varsa onun üzerine konuşuyoruz. Daha çok o an spontane geliyor aslında.” K2

“Uymadığı zamanlar oluyor. Kuralı hatırlatıyoruz kendisine. Kuralı koyarken onun da fikrini aldığımız için birlikte karar aldığımızı söylüyoruz. Kuralların bağlayıcılığını hatırlatıyoruz. Bir kurala uyulmadığında karşılaşılabileceğimiz sorunları ya da bir sorunla karşılaşmışsak bunun kurala uymadığımız için karşımıza çıktığını söylüyoruz. Çocuğumuzu dinlemek istiyoruz.” K4

“Kurallar da artık böyle yaşam standartlarımız haline geldiği için ve hayır kartlarını ben çok önemli konularda kullandığım için neredeyse o kurallar hiçbir zaman çiğnenmiyor. (...) Kesin sınırlarımız var ama aynı zamanda esnetilebilen tarafları da var. O konular haricinde de genellikle ortak bir anlayışta buluşuyorsunuz genellikle.” K8

Kural ihlaline yönelik çözüm odaklı tepkiler temasının “*dikkat dağıtma/ara verme*” kategorisinde verilen bazı örnek cevaplar aşağıda verilmiştir.

“... zor oluyor açıkçası sabırlı olmak gerekiyor gerçekten, yani kural çabuk yerleşmiyor. O yüzden sabırlı olmak gerekiyor. Hatta bazen sabrımızın tükendiğini hissederek başka bir konuya yönelip biraz kendimize ve ona zaman tanıyoruz.” K4

“...Dikkatini başka yöne çevirmeye çalışıyorum. Mesela ekranı daha fazla izlemeye çalıştığında hadi dışarı çıkalım, hadi parka gidelim.” K10

Tartışma

Bu araştırma, ebeveynlerin çocuklarına sınır koyma ve disiplin uygulama süreçlerindeki tutumlarını incelemiştir. Elde edilen bulgular, ebeveynlerin kural koyarken çocuğun yaşını, gelişimsel özelliklerini ve güvenliğini ön planda tuttıklarını; kuralın uygulanabilirliği, açıklığı, netliği ve gerekliliği gibi niteliklerine önem verdiklerini ortaya

koymuştur. Bu durum, disiplinin yalnızca bir kontrol mekanizması değil, aynı zamanda çocuğun gelişimini destekleyen, iç denetimini ve sorumluluk bilincini yapılandıran bir süreç olduğunu belirten literatürle örtüşmektedir (Baumrind, 1996; Darling ve Steinberg, 2017).

Katılımcı ebeveynler, sınır koyma sürecinde kararlılık, demokratik karar alma, rol model olma, çocuğun kişisel özelliklerini dikkate alma ve iyi oluşunu destekleme gibi yaklaşımlar benimsediklerini belirtmişlerdir. Bu bulgu, ebeveynliğin sadece davranış düzenleme değil, aynı zamanda çocukla kurulan ilişkisel bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır (Kim ve Kochanska, 2025). Özellikle demokratik karar alma süreçleri, çocukların özerklik gelişimini destekleyerek psikososyal uyumlarını artırmaktadır (Grolnick ve Pomerantz, 2009).

Katılımcılar, eşlerinin kural koymada destek olma ya da kuralızsızlık ve ilgisizlik tutumlarını da vurgulamışlardır. Bu durum, ebeveynlikte tutarlılığın ve ortak bir disiplin anlayışının çocuğun sınır öğrenme sürecindeki önemine işaret etmektedir. Araştırmalar, ebeveynler arası tutarsızlığın çocukta kafa karışıklığına, itaatsizliğe ve duygusal düzensizliklere yol açabileceğini ortaya koymaktadır (Feinberg ve ark., 2007).

Çocukların kuralları ihlal ettiğinde ebeveynlerin; mahrum bırakma, sözlü uyarı, pasif agresif tutum, dikkat dağıtma/ara verme ve uzlaşma gibi yöntemleri tercih ettikleri görülmüştür. Bu stratejiler arasında özellikle sözlü uyarı ve dikkat dağıtma gibi yaklaşımlar, pozitif disiplin ilkeleriyle uyumludur. Ancak pasif-agresif tutumlar, uzun vadede çocuğun güven duygusunu zedeleyebilir ve ilişkisel kırılmalara neden olabilir (Siegel ve Bryson, 2019). Özellikle ceza temelli değil, açıklayıcı ve rehberlik edici yaklaşımlar öz disiplinin gelişimi açısından daha işlevseldir (Morawska ve Sanders, 2011).

Disiplinin temel amacı çocuğu hayata hazırlamak, onun içsel kontrol geliştirmesine katkı sunmaktır (Gordon, 2000; Onur, 1979). Bu bağlamda, ebeveynlerin çocuğa koşulsuz sevgi sunmaları, tutarlılık göstermeleri ve olumlu davranışları pekiştirmeleri önemlidir (Eaton, 1997; Köçer ve Çınar, 2021). Bu çalışmada, ebeveynlerin genellikle olumsuz davranışlara daha fazla tepki verdikleri, olumlu davranışları ise çoğunlukla göz ardı ettikleri anlaşılmaktadır. Bu durum, Miller’in (1990) ifade ettiği gibi, çocuğun dikkat çekmek için negatif davranışları tercih etmesine zemin hazırlayabilir.

Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarına güvenli bir çevre sunmaları, keşfetme arzularını desteklemeleri ve sınırların aşılmasına neden olabilecek çevresel tetikleyicileri kontrol etmeleri gerektiği literatürce desteklenmektedir (Harms, 1989; Köksal ve Özcan, 2022). Bu çalışmanın katılımcıları

da güvenlik temelli sınırların çocuklara aktarılması gerektiği konusunda ortak bir görüş bildirmişlerdir.

Çocuklara sınır koyarken kullanılan dilin basit, açık ve yaşa uygun olması, aynı zamanda yalnızca yapılmaması gerekenin değil, yapılması istenen alternatif davranışın da sunulması gerektiği vurgulanmaktadır (Carlsson-Paige ve Levin, 1992; Yanıt, 2020). Katılımcılar da kuralların anlaşılabilir ve uygulanabilir olmasına önem verdiklerini belirtmişlerdir. Bu durum, çocuğun uyum sürecini kolaylaştırmakta ve kural ihlalini azaltmaktadır.

Problem çözme becerilerinin desteklenmesi, çocuklarda öz denetimin gelişimini kolaylaştırmaktadır. Bu çalışmada bazı ebeveynlerin çocuğun davranışları karşısında uzlaşma ve birlikte çözüm üretme eğiliminde olduğu görülmüştür. Bu yaklaşım, çocukların analitik düşünme, alternatif üretme ve sonuçları değerlendirme becerilerini güçlendirmektedir (Anlıak ve Dinçer, 2005; Eroğlu, 2001).

Çocukların sorumluluk kazanımı, rol model olan bir yetişkinle daha etkili sağlanabilmektedir (Kartal ve Şahin, 2024; Yavuzer, 2017). Katılımcıların “örnek olma” vurgusu, çocuğun öğrenme sürecinin gözleme dayalı sosyal öğrenme kuramıyla da örtüşmektedir (Bandura, 1986). Ayrıca, erken yaşlardan itibaren gelişim düzeyine uygun görev ve sorumlulukların verilmesi, çocuğun özerklik ve özgüven gelişimini desteklemektedir (Yanıt, 2020).

Sonuç ve Öneriler: Gelecekte yapılacak çalışmalarda, daha çeşitli eğitim, sosyoekonomik ve kültürel arka planlardan oluşan örneklerle sınır koyma davranışlarının bağlamsal faktörlerle ilişkisi kapsamlı şekilde incelenmelidir. Çok paydaşlı nitel araştırmalarla ebeveyn, çocuk ve öğretmen görüşlerinin bir arada değerlendirilmesi, disiplin anlayışının bütüncül yorumlanmasına olanak tanıyacaktır. Ayrıca, nitel yöntemlerin yanında nicel ölçme araçları ve karma yöntem tasarımları kullanılarak bulguların geçerlik ve güvenilirliği artırılabilir. Boylamsal araştırmalarla da ebeveynlerin sınır koyma tutumlarının zaman içindeki değişimi ve çocuk gelişimi üzerindeki uzun vadeli etkileri araştırılabilir.

Bu çalışmanın bulguları doğrultusunda, ebeveynlerin çocuklarına sınır koyma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler, çözüm stratejileri ve tutum farklılıkları dikkate alınarak yapılandırılmış ebeveyn rehberlik programlarının geliştirilmesi önem arz etmektedir. Söz konusu programlar; çocuğun yaşına uygun kurallar koyma, tutarlı ve kararlı olma, demokratik tutum geliştirme, duygusal iyi oluşu destekleme ve disiplinin olumlu yollarla sağlanmasına yönelik içerikler içermelidir. Ayrıca ebeveynlerin bireysel farkındalıklarını artıracak, özdenetim becerilerini güçlendirecek ve eşler arası iletişimi geliştirecek modüller de programa entegre edilmelidir. Özellikle çok çocuklu, düşük sosyoekonomik düzeyde veya kültürel olarak farklılaşan aile yapıları için özelleştirilmiş rehberlik içerikleri sunulması, programların etkililiğini artıracaktır.

Bu tür rehberlik programları, ebeveynlerin yalnızca çocuk davranışlarını yönetmelerine değil, aynı zamanda çocukla güven temelli bir ilişki kurmalarına da katkı sağlayacaktır. Programlar; yüz yüze seminerler, çevrim içi modüller, video içerikler ve uygulamalı atölyeler şeklinde çoklu yöntemlerle sunulabilir. Böylece, ebeveynlerin disiplin süreçlerini anlamaları ve çocuklarına yapıcı sınırlar koymaları desteklenmiş olur.

Sınırlılıklar: Bu araştırma, ebeveynlerin sınır koyma ve disiplin süreçlerinde çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını dikkate alarak sevgi, tutarlılık ve rehberlik ilkeleri doğrultusunda hareket ettiklerini ortaya koymuştur. Ancak, çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Örneklem, 34-44 yaş arası, çoğunluğu kadın (n=9) ve üniversite mezunu (n=12) ebeveynlerden oluşmakta olup, sosyoekonomik ve kültürel çeşitlilik sınırlıdır. Katılımcıların çocuk sayısı genellikle bir ya da iki ile sınırlı olması nedeniyle çok çocuklu ailelerin pratikleri araştırma kapsamı dışında kalmıştır. Buna ek olarak, çocukların yaş aralığının üç ila 14 arasında değişmesi, gelişimsel olarak oldukça farklı ihtiyaç ve davranış örüntülerine sahip çocukların aynı analiz çerçevesinde değerlendirilmesini gerektirmiştir. Bu durum, yaşa özgü ebeveynlik yaklaşımlarının ayrıntılı olarak incelenmesini sınırlandırmıştır. Görüşmeler tek oturumda gerçekleştirilmiş olup, yalnızca ebeveyn beyanlarına dayanması nedeniyle çocukların ve diğer bakım verenlerin deneyimlerinin değerlendirilmesi sınırlı kalmıştır. Ayrıca, sadece bir ebeveynle görüşülerek diğerinin değerlendirilmesinin istenmesi, ebeveynlik tutumlarının çift yönlü dinamiklerini tam olarak yansıtamamıştır.

Yazar Katkıları: Tek yazarlı bir çalışma olduğu için tüm katkıyı yazarın kendisi yapmıştır.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar bu yazı için herhangi finansal destek almamıştır.

Kaynaklar

- Akıyl, Y. (2000). *Perceived parental child-rearing practices and social anxiety in Turkish adolescents* [Yüksek lisans tezi]. Boğaziçi Üniversitesi.
- Alisanoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 97-107.
- Anlıak, Ş. ve Dinçer, Ç. (2005). Okul öncesi dönemde kişiler arası bilişsel problem çözme becerilerinin geliştirilmesi. *Eğitim Araştırmaları*, 20, 122-134.
- Arı, R. (2005). *Gelişim ve öğrenme* (2. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Aslan, E. (1992). Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 7-14.
- Atak, H. (2017). Piaget ve Vygotsky'nin kuramlarında çocukların toplumsallaşma süreci. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(2), 163-176. <https://doi.org/10.18863/pgy.281372>

- Aydın, B. (2002). *Gelişim psikolojisi*. SFN Baskı.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *BEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.
- Baumrind, D. (1996). The discipline controversy revisited. *Family Relations*, 45(4), 405-414. <https://doi.org/10.2307/585170>
- Carlsson Paige, N. ve Levin, D. E. (1992). Making peace in violent times: A constructivist approach to conflict resolution. *Young Children*, 48(1), 4-13.
- Chang, L., Schwartz, D., Dodge, K. A. ve McBride Chang, C. (2003). Harsh parenting in relation to child emotion regulation and aggression. *Journal of Family Psychology*, 17(4), 598. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.17.4.598>
- Chen, X., Chen, Y., Wang, H. ve Yang, X. (2024). How do parental attitudes influence children's learning interests through parental practices? Evidence from literacy and numeracy perspectives. *European Journal of Psychology of Education*, 39(2), 731-750. <https://doi.org/10.1007/s10212-023-00720-6>
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Siyasal Kitabevi.
- Çağdaş, A. (2003). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Darling, N. ve Steinberg, L. (2017). Parenting style as context: An integrative model. *Interpersonal development* (s. 161-170) içinde. Routledge.
- Dirik, G., Yorulmaz, O. ve Karancı, A. N. (2015). Çocukluk dönemi ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi: Kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları-çocuk formu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(2), 123-130.
- Dornbusch, S. M., Ritter, P. L., Leiderman, P. H., Roberts, D. F. ve Fraleigh, M. J. (2016). The relation of parenting style to adolescent school performance. *Cognitive and moral development, academic achievement in adolescence* (s. 276-289) içinde. Routledge.
- Eaton, M. (1997). Positive discipline: Fostering the self-esteem of young children. *Young Children*, 52(6), 43-46.
- Eratay, E. (2011). Okul öncesi çocuklarında davranış problemleri. *Education Sciences*, 6(3), 2347-2362.
- Eroğlu, E. (2001). *Ailenin çocuklarda problem çözme yeteneğinin gelişmesi üzerindeki etkisi (Adapazarı örneği)* [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Eysenck, S. B. ve Eysenck, H. J. (1977). The place of impulsiveness in a dimensional system of personality description. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 16(1), 57-68. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8260.1977.tb01003.x>
- Feinberg, M. E., Kan, M. L. ve Hetherington, E. M. (2007). The longitudinal influence of coparenting conflict on parental negativity and adolescent maladjustment. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 687-702. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00400.x>
- Galboda-Liyanage, K. C., Prince, M. J. ve Scott, S. (2003). Mother-Child Join activity and behaviour problems of preschool children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44(7), 1037-1048. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00188>
- Gordon, T. (2000). *Etkin anne baba eğitimi* (E. Avcı, Çev.). Sistem Yayıncılık.
- Grolnick, W. S. ve Pomerantz, E. M. (2009). Issues and challenges in studying parental control: Toward a new conceptualization. *Child Development Perspectives*, 3(3), 165-170. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2009.00099.x>
- Harms, T. (1989). The 12-building block of discipline. *Parents*, 64, 8.
- Kartal, M. ve Şahin, M. K. (2024). Okul öncesi dönem çocuğuna sahip anneler medyanın etkilerinin ne kadar farkındalar?. *International Primary Education Research Journal*, 8(2), 144-164.
- Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
- Kim, J. ve Kochanska, G. (2025). Multi finality in pathways from early ecological adversity to children's future self-regulation: Elucidating mechanisms, moderators, and their developmental timing. *Development and psychopathology*, 1-14. <https://doi.org/10.1017/S0954579425000148>
- Kong, C. ve Yasmin, F. (2022). Impact of parenting style on early childhood learning: Mediating role of parental self-efficacy. *Frontiers in Psychology*, 13, 928629. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.928629>
- Köçer, G. ve Çınar, F. (2021). Ödül ve ceza olmadan çocuk disiplini mümkün mü?. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 410-429. <https://doi.org/10.46790/erzisosbil.885803>
- Köksal, F. ve Özcan, N. (2022). Çocukların doğası üzerine görüşler eğitim ortamında çocuklara yaklaşımı nasıl etkiler?. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 15, 257-271. <https://doi.org/10.51293/socrates.215>
- L'Abate, L. (1993). A family theory of impulsivity. W. G. McCown, J. L. Johnson ve M. B. Shure (Ed.), *The impulsive client: Theory, research, and treatment* (s. 93-117) içinde. American Psychological Association.
- Laupa, M. ve Turiel, E. (1986). Children's conceptions of adult and peer authority. *Child Development*, 405-412. <https://doi.org/10.2307/1130596>
- Laupa, M. ve Turiel, E. (1993). Children's concepts of authority and social contexts. *Journal of Educational Psychology*, 85(1), 191.
- Lin, Z., Zhou, Z., Zhu, L. ve Wu, W. (2023). Parenting styles, empathy and aggressive behavior in preschool children: An examination of mediating mechanisms. *Frontiers in Psychology*, 14, 1243623. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1243623>
- Marshall, C. ve Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. SagePress.
- Michael, C., Gard, A. M., Tillem, S., Hardi, F. A., Dunn, E. C., ... Hyde, L. W. (2024). Developmental timing of associations among parenting, brain architecture, and mental health. *JAMA pediatrics*, 178(12), 1326-1336. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2024.4376>
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook* (2. Baskı). Sage.
- Miller, A. (1990). *For your own good: Hidden cruelty in child-rearing and the roots of violence*. Macmillan.
- Moeller, F. G., Barratt, E. S., Dougherty, D. M., Schmitz, J. M. ve Swann, A. C. (2001). Psychiatric aspects of impulsivity. *American Journal of Psychiatry*, 158(11), 1783-1793. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.158.11.178>
- Morawska, A. ve Sanders, M. R. (2011). Parental use of time out revisited: A useful or harmful parenting strategy? *Journal of Child and Family Studies*, 20(1), 1-8. <https://doi.org/10.1007/s10826-010-9371-x>
- Onur, B. (1979). Disiplin kavramı. *Eğitim ve Bilim*, 3(17).
- Ölçer, S. ve Yılmaz, G. (2019). Çocuklarda özerklik algısı ile öğretmenlerin özerkliği etkileyen faktörler ve geliştirmeye yönelik stratejilere ilişkin görüşleri. *Journal of Awareness*, 4(1), 153-176. <https://doi.org/10.26809/joa.4.013>
- Patton, J. H., Stanford, M. S. ve Barratt, E. S. (1995). Factor structure of the Barratt impulsiveness scale. *Journal of Clinical Psychology*, 51(6), 768-774. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(199511\)51:6<768::aid-jclp2270510607>3.0.co;2-1](https://doi.org/10.1002/1097-4679(199511)51:6<768::aid-jclp2270510607>3.0.co;2-1)

- Pekşen-Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 29, 1-13.
- Piaget, J. (2013). *The moral judgment of the child*. Routledge.
- Rose, P., Beeby, J. ve Parker, D. (1995). Academic rig our in the lived experience of researchers using phenomenological methods in nursing in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 21(6), 1123-1129. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1995.21061123.x>
- Sak, R., Sak, İ. Ş., Atılı, S. ve Şahin, B. (2015). Okul öncesi dönem: Anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991. <https://doi.org/10.17860/efd.33313>
- Siegel, D. J. ve Bryson, T. P. (2019). *The yes brain: How to cultivate courage, curiosity, and resilience in your child*. Bantam.
- Smetana, J. G. (1981). Preschool children's conceptions of moral and social rules. *Child Development*, 1333-1336. <https://doi.org/10.2307/1129527>
- Song, M. J., Smetana, J. G. ve Kim, S. Y. (1987). Korean children's conceptions of moral and conventional transgressions. *Developmental Psychology*, 23(4), 577. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.23.4.577>
- Steinberg, L., Lamborn, S. D., Dornbusch, S. M. ve Darling, N. (1992). Impact of parenting practices on adolescent achievement: Authoritative parenting, school involvement, and encouragement to succeed. *Child Development*, 63(5), 1266-1281. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1992.tb01694.x>
- Şanlı, D. ve Öztürk, C. (2015). Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(4), 240-246.
- Turiel, E. (1983). *The development of social knowledge: Morality and convention*. Cambridge University Press.
- Tuzcuoğlu, N. ve Kar, A. (2003). *Bir aile olmak*. Morpa Kültür Yayınları.
- Yağmurlu, B., Sanson, A. ve Köymen, S. B. (2005). Ebeveynlerin ve çocuk mizacının olumlu sosyal davranış gelişimine etkileri: Zihin kuramının belirleyici rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 1.
- Yamanoğlu, Ü. (2009). *Çocuk yetiştirmede aile modeli* [Lisans bitirme tezi]. Newport International Universty.
- Yanıt, E. (2020). "Çocuğumu benden alın!" sınır koyma probleminin çocuk merkezli oyun terapisi ile sağaltımı (olgu sunumu). *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 3(5), 35-48.
- Yavuzer, H. (2017). *Ana-baba ve çocuk: Ailede çocuk eğitimi* (27. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde bilimsel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131- 150.
- Yılmaz, H. ve Büyükbeci, A. (2019). Bazı pozitif psikoloji kavramları açısından helikopter ebeveyn tutumlarının sonuçları. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 9(54), 707-744.
- Zhao, X. ve Kushnir, T. (2018). Young children consider individual authority and collective agreement when deciding who can change rules. *Journal of Experimental Child Psychology*, 165, 101-116. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2017.04.004>